

Helsingborgs kulturparker

Vård- och utvecklingsplaner

3. Margaretaplatsen

Pålsjö slottspark · Pilvångsplatsen · Margaretaplatsen
Kopparmölleparken · Vikingsbergsparken · Öresundsparken
Slottshagen · Rosenträdgården · Fyrkanten · Musikparken
Stadsparken · Furutorpsplatsen · Hans Lars lycka

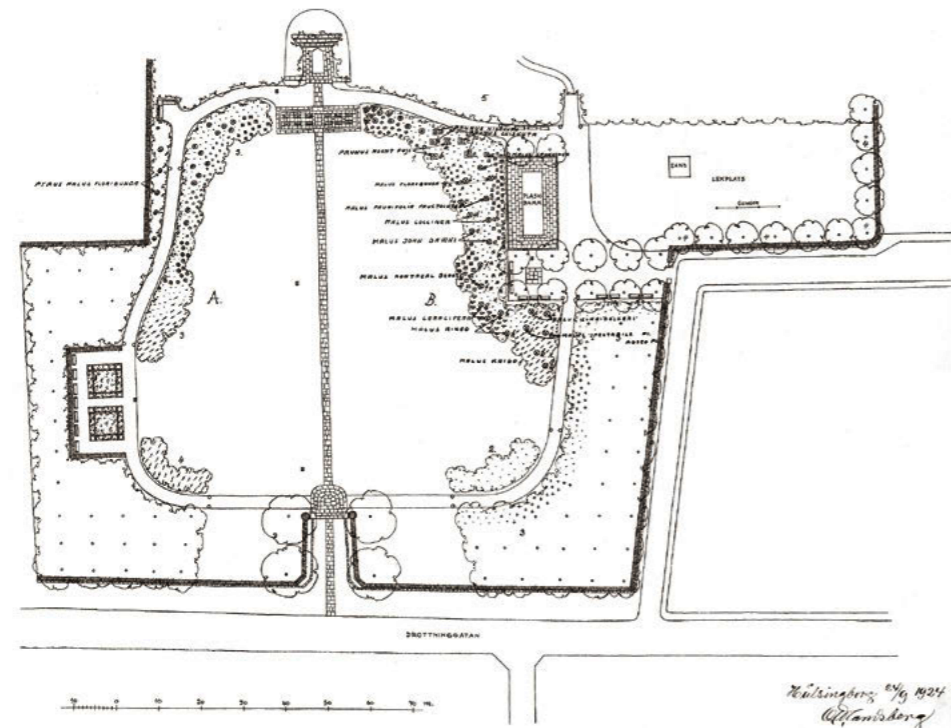
Margaretaplatsen

Margaretaplatsen ligger vackert beläget nedanför landborgen i norra delarna av centrum. Parken anlades 1924 till minne av kronprinsessan Margareta. I parken finns en lekplats samt stora gräsytor som används för bollspel, solbad och andra aktiviteter. Parkens monument och blomstergårdar lockar även till avkoppling och kontemplation.

Parkens centralmotiv är ett minnesmonument i klassicistisk stil över kronprinsessan Margareta. Monumentet är inskjutet i landborgsbranten och består av en källa med damm och kröns av en medaljong utförd av Carl Milles. Den hängande och omslutande växtligheten bidrar med en romantiserande upplevelse. I förgrunden syns den balustradomgärdade blomstergården. *Nelly Gunnarsson, troligen sent 1920-tal, Helsingborgs museum.*

FÖRSLAG TILL ORDNANDE
AV MARGARETAPLATSEN.

Efter bearbetning av Peder Clasons tävlingsförslag tog Oskar H Landsberg fram denna plan för parkens anläggning, daterad 1924. Klassicismens symmetri och formstarka gestaltning är präglade. I sydöstra delen anlades en stor lekplats med plaskdamm. Det centrala gräsfältet bestod ursprungligen av en blomsteräng. Norr till vänster i bild. Ritning: Helsingborgs stadsarkiv.

Historik

Margaretaplatzen anlades 1924 till minne av den några år tidigare avlidna kronprinsessan Margareta, hertiginna av Skåne. Stadsträdgårdsmästaren Oskar H Landsberg hade redan 1919 tagit fram ritningar till ordnande av en park i samband med en stadsplaneändring, men i och med kronprinsessans bortgång tog planeringen en delvis ny riktning. En tävling utlystes om parkens utformning. Den vanns av arkitekten Peder Clason. Tävlingsförslaget fullföljdes till stor del, efter vissa bearbetningar för att bättre överensstämma med Landsbergs ursprungliga plan.

Clasons första förslag, daterat 1922, är märkbart influerat av den romantiska trädgårdskonsten, med inslag som paviljong och slingrande vägar. Den plan som slutligen låg till grund för anläggningen hade snarare en betoning på formstark klassicism, med rätvinkliga strukturer och en stark rumslighet.

Parken byggdes upp kring en stenlagd mittaxel från Drottninggatan fram till parkens centralmotiv,

i form av ett minnesmonument anlagt i landborgsslätten. Monumentet anlades som en grotta med damm och porlande vatten, kallad Margareta-källan. Ovanför källan sattes en marmormedaljong upp. Den föreställde kronprinsessan Margareta och var utförd av Carl Milles. Framför monumentet anlades en balustradomgärdad blomstergård och det stora gräsfältet omvandlades till blomsteräng. Runtom planterades buskage och lågväxande träd av bland annat syren, hassel, hagtorn och slån.

En utgångspunkt i planeringen var att parkens växtlighet skulle utgå från den befintliga i landborgsslätten. Den norra gränsen fick, trots protester från Clason, en mer formell utformning med en rosengård omgiven av klippta häckar och rader av lind. Mot Drottninggatan planterades rosor och hagtorn. I parkens sydöstra hörn anlades en stor lekplats med plaskdamm omgiven av ekar.

Lekplatsen var redan från början en viktig del i planeringen. I Landsbergs förslag från 1919 fanns inte mindre än tre lekplatser.

Planteringsarbetet är i full gång. Uppe på landborgen syns några av de storslagna villorna på Tågaborg. Okänd fotograf, cirka 1925, Helsingborgs museum.

På midsommarafton 1924 invigdes parken i närvaro av kronprins Gustav Adolf och barnen, men anläggningsarbetena fortsatte under resten av 1920-talet.

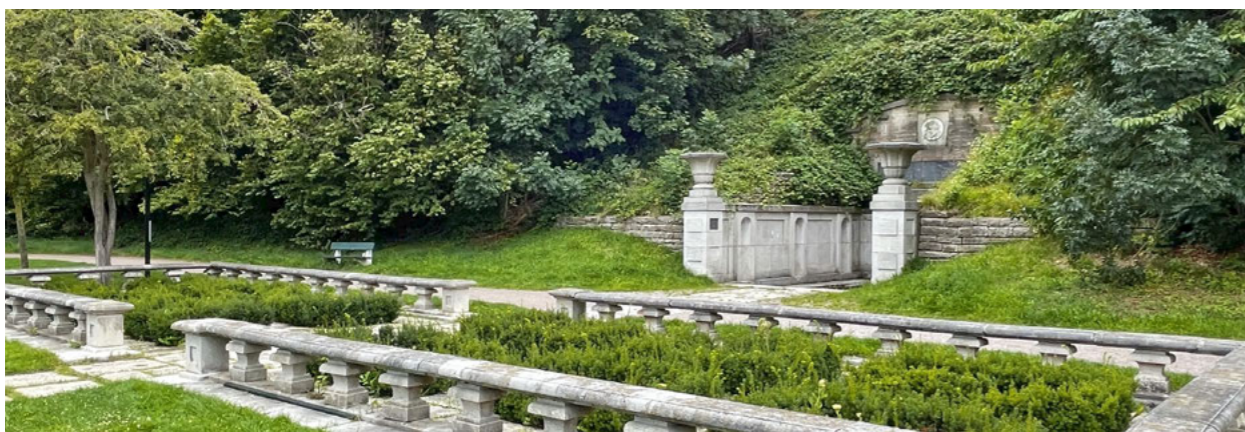
I början av 1950-talet kompletterades parken med ännu en blomstergård, denna förlagd i sydvästra hörnet. Den ritades av stadsträdgårdsmästaren Victor Anjou och trädgårdsarkitekten Robert Montan, men togs senare bort.

Både i norr och söder har bebyggelse tillkommit som medfört ändringar av parken. Under 1960-talet anslöts parkens norra gångsystem till de nybyggda bostadshusen i kvarteret Hamilton. Vid samma tid renoverades lekplatsen och plaskdammen lades igen.

Lekplatsen och parken reducerades i storlek i början av 2000-talet då bostäder inom fastigheten Näktergalen Södra 17:1 uppfördes. År 2018 omgestaltades och renoverades lekplatsen ännu en gång.

Planteringarna har genom åren genomgått några mindre förändringar. År 1992 ersattes rosorna mot Drottninggatan av nuvarande avenbokshäckar. År 2012 renoverades parken och då ersattes rosorna i rosengården av perenner och lökväxter. Entrén från Drottninggatan fick nya kantplanteringar av blomsterlök och sommarblommor.

Entrépartiet genomgick ytterligare förändring 2022 då betongplattorna i gångvägen utmed Drottninggatan och i entrégången ersattes av marktegel.

Daniel Hofling.

Den rätta kalkstensgången leder fram till parkens centralmotiv – minnesmonumentet och den tillhörande blomstergården.

Daniel Hofling.

De symmetriska strukturerna kontrasteras av lummig grönska i romantiskt utförande, här i form av stora syrenbuskage.

Daniel Hofling.

I parkens sydöstra del ligger lekplatsen som förnyats i omgångar sedan parken anlades. Till höger i bild skimtar trappan som leder upp för den tätt grönskande landborgsbranten.

Nulägesbeskrivning

Margaretaplatsen präglas av en öppen och plan karaktär vilken kontrasteras av den mötande landborgsbrantens topografi och täta vegetation. Parken byggs upp av en övergripande symmetri med dekorativa element i ett klassicerande formspråk.

Entréer, trappor och vägsystem

Huvudentrén från Drottninggatan markeras av infällda grå kalkstenshällar, som är prydda med breda friser av marktegel. Hällarna övergår, via ett par trappsteg, i ett kalkstenslagd entréplan som flankeras av två stora urnor, även de i grå kalksten. Från entréplanet leder en axial kalkstensgång, genom ett stort öppet gräsfält, i rät linje fram till monumentet.

Runt gräsfältet löper en gång av stenmjöl som ansluter till övriga entréer förlagda utmed parkens gränser. I sydöst ansluter gången till en trappa som slingrar sig upp för landborgsbranten.

Växtlighet

Växtligheten består av träd- och häckplanteringar i formella strukturer samt av organiskt formade buskage och trädgrupper. Till de formella delarna hör några ursprungliga ekar som flankerar huvudentrén. I det ursprungliga förslaget ritades fyra ekar in – en i varje hörn av entrérummet – men det var endast ekarna i de inre hörnen av entrérummet som planterades. Även de ekar som

markerar den äldre lekplatsens placering hör till den formella strukturen. Därtill kan nämnas en ursprunglig rad av lindar utmed norra gränsen, en klippt bokhäck runtom den före detta rosengården och en sentida avenbokshäck längs Drottninggatan.

Planteringarna domineras av naturinspirerade buskage och lundpartier förlagda runt det öppna gräsfältet. Bland arterna åter ses hagtorn, ek, bok, avenbok, häggmispel, slån, fläder och hassel. I norra delen finns även buskage av syren och doftschersmin. Stora delar av vegetationen är äldre och senare kompletteringar har följt den ursprungliga principen. I senare tid har enstaka träd av mer exotisk prägel tillkommit.

Landborgsbranten domineras av tät och naturlig grönska bestående av inhemska lövträd, främst bok, lind, ask, lönn och ek samt karaktärsskapande bestånd av björnbär, hassel och murgröna.

Vid huvudentrén och vid minnesmonumentet finns vårlök- och sommarblomsplanteringar. En större perennplantering finns i den norra delen av parken.

Byggnadsverk, konstverk med mera

Minnesmonumentet är inskjutet i landborgsbranten och består av en spegeldamm med omslutande murar och en fondvägg, allt utfört i grå kalksten. Ovanför dammen sitter Margareta-källans vattenutkastare, i form av en lejonmaskaron (lejonhuvud i relief), och ovanför den en porträtt-

medaljong av kronprinsessan Margareta gjord av skulptören Carl Milles år 1923. I anslutning till monumentet ligger en rektangulär blomstergård omgärdad av en låg balustrad av grå kalksten. Gården består av tolv planteringsytor med låga idegranshäckar samt vårlök och sommarblommor.

I norra delen av Margaretaplatsen finns en annan blomstergård, ursprungligen anlagd för remonterade rosor, men som idag rymmer perenner och lökar. Gårdens två planteringsytor omsluts av låga ligusterhäckar och omges av klippta bokhäckar.

Utrustning

I parken finns parksoffor av både äldre och senare modell. Belysningen är av sentida modell och placerad utmed den gång som går i en rundslinga i parken.

I parkens sydöstra hörn ligger lekplatsen som efter den senaste renoveringen är av modern karaktär.

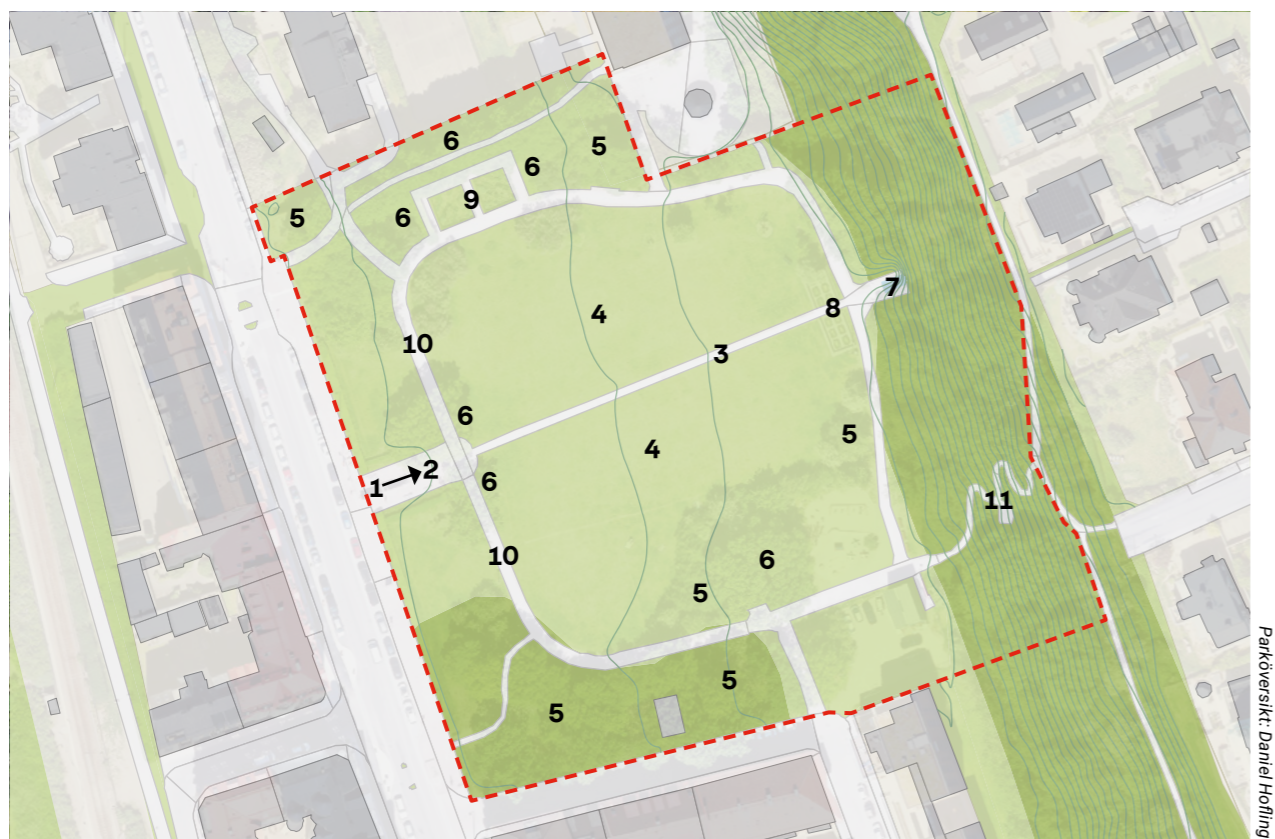
Kulturhistorisk värdering

Margaretaplatsen är en välbevarad representant för 1920-talets klassicistiska trädgårdskonst, vilket särskilt synliggörs i den övergripande symmetrin och de tidstypiskt inhemska arterna.

Det i landborgen infällda minnesmonumentet utgör parkens centralmotiv och har ett personhistoriskt värde genom sin koppling till kronprinsessan Margareta. Monumentets arkitektoniska och estetiska utförande förstärker förståelsen för parkens anläggningstid men anspelar också på en äldre naturromantik, vilket uttryckligen var arkitekten Clasons avsikt.

Just kontrasterna mellan det formella och det organiska är särskilt utmärkande för parken. De rätvinkliga elementen mjukas upp av naturinspirerad vegetation, vilket visar hur Clason och Landsberg skickligt skapade en park som kombinerar tidens strama formspråk med anpassningen till landborgsslätans naturliga förutsättningar.

Margaretaplatsens övergripande former är till stor del oförändrade – parken upprätthåller även merparten av de ursprungliga beståndsdelarna och materialen. Lekplatsen utmärker sig genom att ha förändrats i storlek och karaktär i omgångar, men funktionen och placeringen kvarstår. Till sammans med det öppna gräsfältet berättar lekplatsen om hur parkidealet vid tiden övergick till att bli alltmer demokratiskt och rikta sig åt den stora allmänheten, inte minst åt barnen.

Flygbild över Drottninggatan och Margaretaplatzen, förmodligen från 1950-talet. Oscar Bladh, Bromma. Helsingborgs museum.

Särskilt värdefulla delar / egenskaper

- Det klassicistiska formspråket, uttryckt i en övergripande symmetri.
- Siktlinjen från huvudentrén mot monumentet (1).
- Entrépartiets symmetriska utformning och delar av kalksten (2).
- Den axiala kalkstengången (3).
- Det öppna gräsfältet (4).
- De omslutande buskagen och trädgrupperna (5).
- De formella häck- och trädplanteringarna av bok, lind och ek (6).
- Minnesmonumentet i sin helhet (7).
- Den balustradomgärdade blomstergården (8).
- Den före detta rosengården (9).
- Den stenmjölsbelagda gången som går i en rundslinga. (10).
- Den slingrande trappan (11).
- Den frekvent använda grå kalkstenen.
- Lekplatsens funktion och placering.

Mål

Målet är att bevara Margaretaplatzen som ett välbevarat exempel på 1920-talets klassicistiska trädgårdskonst, både i form och material, samt att synliggöra kontrasten mellan parkens formella och organiska delar.

Intentionen är att bevara och stärka parkens kulturhistoriska värden samtidigt som anläggningen vårdas och utvecklas för att fungera som en offentlig park idag.

Vård och utveckling

Drift- och underhållsinsatser bör hålla en hög nivå, då parken hyser höga kulturhistoriska värden och utgör en viktig plats för rekreation. Parkens varierade sammansättning medför att underhållsarbetet kan ske med olika intensitet.

I den tätbevuxna landborgsbranten bör arbetet ske med intervall och omfattning som lämpar sig för att hålla undan sly och motverka alltför tät vegetation, särskilt i trappans omedelbara närhet.

Utmed Landborgspromenaden ovan branten är bevarandet av vyerna mot sundet särskilt viktigt. Detta säkerställs genom regelbundna röjningsinsatser på de platser som är utpekade i PM – Utsikt Landborgspromenden, upprättat av Pontus Runeke, stadsbyggnadsförvaltningen, 2010-05-12.

De för parken centrala elementen, i form av minnesmonumentet, blomstergården och den före detta rosengården samt siktlinjen från huvudentrén till monumentet, behöver ägnas särskild omsorg med täta insatser för att upprätthålla värdena.

Underhållet av växtligheten som omsluter monumentet bör ske i en avvägning som utgår dels från att monumentets material och uttryck inte ska ta skada, dels från att så mycket växtlighet som möjligt tillåts för att anläggningen ska upprätthålla den romantiska karaktär som Clason avsåg.

Ekarna vid huvudentrén är viktiga för parkens symmetri och upplevelsen av dessa behöver säkerställas även långsiktigt.

Sittplatser och utrustning bör ses över så att de i läge och utförande blir en naturlig del av parkens historiska karaktär.

Bildens visar lekplatsen och plaskdammen. I dag ligger lekplatsen där dammen låg, men ekarna som syns i förgrunden finns kvar. Okänd fotograf, 1920-talets slut, Helsingborgs museum.

Utrustning i parken

Vi strävar efter enhetlighet på Margaretaplatsen och därför ska framförallt den här typen av utrustning användas:

Möbler

I entrérummet från Drottninggatan:
Byarums soffa från Byarums bruk eller Näfveqvarn nr 9 från Näfveqvarns bruk.
Trä: Vit NCS S0502-G, glans 50.
Stativ: Vit RAL 9003.

I övriga parken:
Soffa Lessebo från Byarums bruk (med förlängt armstöd).
Trä: Oljad mahogny alt. grön RAL 6009.
Stativ: Svart RAL 9005.
Bord: Lessebo bord från Byarums bruk, som anpassas efter soffornas utförande.

Belysning

Armatyr Oppi från ateljé Lyktan, på avtrappad stolpe.
Färg: Svart RAL 9005, glans 50.

Strålkastare med anpassad lösning för platsen.
Färg: Svart RAL 9005, glans 50.

Skräpkorgar

Byarum från Byarums bruk.
Färg: Svart.
Övrigt: Helsingborgs stadsvapen i relief samt fågelskydd.

HH2000 i plåt, från Jansson & Partner.
Färg: Svart RAL 9005.
Övrigt: Helsingborgs stadsvapen i vitt samt fågelskydd om möjligt.

SSH från Smekab Citylife (med nedkast).
Färg: Mörkgrön RAL 6009.
Övrigt: Helsingborgs stadsvapen i vitt samt fågelskydd om möjligt.
Används endast i begränsad omfattning och på platser med extra hög belastning.

Margaretaplatsen

Läge

Margaretaplatsen är belägen norr om stadskärnan, inom fastigheten Gamla Staden 4:1.

Lagskydd och ställningstaganden

Riksintresse: Parken ingår i riksintresset Helsingborg [M15] för kulturmiljövården. Parken ingår delvis i riksintresse Pålsjö – Domsten [N44] för naturvården.

Kulturmiljöprogram för Skåne: Parken ingår i den särskilt värdefulla kulturmiljön Helsingborg.

Bevarandeprogram för Drottninggatan och Pålsjö (1999): Parken är utpekad som en värdefull miljö/grönyta.

Friskis och svettis-gymnastik på den södra gräsytan 1990. Margaretaplatsen och Furutorpsplatsen är två kulturparker som ofta används för olika typer av gruppaktiviteter. AB Helsingborgs-Bild, Helsingborgs museum.

Helsingborgs
kulturparker

Vård- och utvecklingsplaner

